

УДК 343.228

Б. М. Орловський, канд. юрид. наук, доцент
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова
Кафедра адміністративного та господарського права
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ СИЛИ БАТЬКАМИ, ОПІКУНАМИ, ВИКЛАДАЧАМИ У ЗАКОНОДАВСТВІ США: НОРМАТИВНИЙ АНАЛІЗ

Стаття присвячена дослідженню кримінально-правового механізму застосування сили особами (батьками, викладачами, опікунами), на яких лежить особлива відповідальність за піклування над іншими особами (неповнолітними, недієздатними), їх дисципліну та безпеку у кримінальному законодавстві Сполучених Штатів Америки. Автором проводиться комплексний нормативний аналіз такої виправдувальної поведінки й робляться відповідні висновки.

Ключові слова: застосування сили, виправдувальна обставина, неповнолітній, батьки, опікуни, викладачі.

Постановка проблеми. Серед різновидів виправдувальних обставин у кримінальному законодавстві Сполучених Штатів Америки, що є підставою для визнання поведінки особи правомірною та захисту її від кримінального переслідування (звинувачення) окремого розвитку набули законодавчі положення про правомірне застосування сили особами, на яких лежить особлива відповідальність за піклування над іншими особами, їх дисципліну та безпеку. Це відносини між батьками і дітьми, викладачами і тими, хто навчається, опікунами та недієздатними особами. У кримінальному законодавстві США детально описується механізм застосування сили при такій правомірній поведінці, чого не зустрічається у кримінальному законодавстві інших країн світу, зокрема і представників континентальної правової системи, до якої входить Україна. Тому дослідження змісту та структури такої виправдувальної обставини є необхідним та актуальним питанням для української кримінально-правової науки, яке допоможе оцінити існуючий зарубіжний досвід у нормативно-правовому закріпленні різновидів кримінально-правового захисту, що існують у передових країнах світу та не закріплені в українському кримінальному законодавстві.

Також актуальність цієї теми підтверджується відсутністю належно проведеного дослідження кримінально-правових норм, що забезпечують нормативне регулювання зазначеної виправдувальної обставини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням різних аспектів правового регулювання захисту (необхідної оборони) у кримінальному законодавстві англо-американських країн займалися такі вчені як С. І. Міронов, В. Д. Пакутін, Л. М. Гусар, І. Д. Козочкін, А. С. Нікіфоров, Я. Мочкош, Є. Н. Трікоз та інші. Однак дослідження структури та змісту кримінально-правових норм, що забезпечують регулювання механізму застосування сили особами, на яких лежить особлива відповідальність за піклування над іншими особами, їх дисципліну та безпеку (батьками, опікунами, викладачами) у кримінальному законодавстві США із проведенням їх нормативного аналізу у українській кримінально-правовій науці допоки не здійснювалось.

Відповідно, **метою статті** є: дослідження нормативного закріплення механізму застосування сили особами, на яких лежить особлива відповідальність за піклування над іншими особами, їх дисципліну та безпеку у кримінальному законодавстві США з урахуванням його федеративної побудови (правова система федерації та штатів); проведення порівняльно-правового аналізу відповідних норм в межах кримінальних кодексів окремих штатів; виділення характерних особливостей такої виправдувальної обставини та вивчення перспектив її законодавчої характеристики.

опікуном або іншою особою, що має аналогічні обов'язки по піклуванню та нагляду за неповнолітнім (ч. 1); який є викладачем (вчителем) чи виконує подібні обов'язки (ч. 2); який є опікуном або іншою особою, що має аналогічні обов'язки по піклуванню та нагляду за недієздатною особою (ч. 3); який є лікарем або іншим медичним працівником (ч. 4) [5]. Отже ми бачимо, що закріплення механізму виправданого застосування насильства батьками, опікунами та викладачами є системним як для Примірного КК США так і для кримінальних кодексів штатів, норми яких мають певні особливості по відношенню до загального кримінального кодексу.

Висновки. Таким чином, на підставі проведеного дослідження, ми можемо констатувати, що у кримінальному законодавстві США, як на федеративному так і місцевому рівнях, існує законодавчо визначений механізм виправданого застосування насильства особами, на яких лежить особлива відповідальність за піклування над іншими особами, їх дисципліну та безпеку. Такі особи поділяються на три категорії (батьки, опікуни, викладачі), для кожної з яких законодавчо визначена своя мета застосування насильства, без якої воно не буде виправданим. Правова природа такої поведінки відносить її до виправдувальної обставини, що забезпечує для особи захист від кримінального переслідування. Законодавчо закріплені обмеження щодо можливого розміру застосованого насильства: а) наявна заборона у застосуванні будь-якого смертельного насильства; б) вказано, що насильство не повинно спричинити надмірного болю й надмірних психічних страждань для неповнолітнього, в тому числі й різкої деградації його особистості (Примірний КК США). Зазначені обмеження, як і критерій «розумної необхідності» у застосуванні сили пов'язані із відсутністю високого рівня суспільної небезпеки поведінки неповнолітнього (недієздатного) у повсякденному житті і можливості швидкого її переведення у правомірну.

В українському кримінальному законодавстві відсутнє будь-яке законодавче описання механізму застосування фізичної сили особами, на яких лежить особлива відповідальність за піклування над іншими особами, їх дисципліну та безпеку, навіть на рівні узагальнень судової практики. На думку автора, потрібно розглянути можливість використання такого зарубіжного досвіду і описати деякі особливості правомірного застосування сили розглянутими категоріями осіб (батьками, опікунами, викладачами) на рівні відповідних узагальнень судової практики Верховного Суду України. Такий процес буде вдалим при врахуванні наявної структурної побудови українського кримінального законодавства та обов'язковому проведенні науково-практичних дискусій у розглянутій тематиці.

Список літератури

1. Теорія держави і права. Скакун О. Ф. Підручник / Пер. з рос. – Харків: Консум, 2001. – 656 с.
2. Примерный уголовный кодекс США. Официальный проект Института американского права: Перевод с английского / Под ред.: Никифоров Б. С. (Предисл.); Пер.: Никифоров А. С. М.: Прогресс, 1969. – 303 с.
3. Уголовный кодекс штата Нью-Йорк: [Электронный ресурс] / Режим доступа к документу: <http://constitutions.ru/?p=8102> – Название с экрана.
4. Уголовный кодекс штата Техас: Принят Законодательным собранием штата Техас (63-я законодательная сессия). С изм. и доп. на 1 июля 2003 г. / Науч. ред. и предисл. И. Д. Козочкина; Пер. Д. Г. Осипова, И. Д. Козочкина; Ассоциация Юридический центр. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2006. – 576 с.
5. Уголовный кодекс штата Пенсильвания (извлечение): [Электронный ресурс] / Режим доступа к документу: <http://constitutions.ru/?p=7757> – Название с экрана.

Стаття надійшла 01.09.2017 р.

Б. М. Орловский, канд. юрид. наук, доцент
Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова
Кафедра административного и хозяйственного права
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина

УГОЛОВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ПРИМЕНЕНИЯ СИЛЫ РОДИТЕЛЯМИ, ОПЕКУНАМИ, ПРЕПОДАВАТЕЛЯМИ ПО УГОЛОВНОМУ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ США: НОРМАТИВНЫЙ АНАЛИЗ

Резюме

Статья посвящена исследованию уголовно-правового механизма применения силы лицами (родителями, преподавателями, опекунами), на которых лежит особая ответственность за заботу над другими лицами (несовершеннолетними, недееспособными), их дисциплину и безопасность в уголовном законодательстве Соединенных Штатов Америки. Автором проводится комплексный нормативный анализ такого оправдательного поведения и делаются соответствующие выводы.

Ключевые слова: применение силы, оправдательное обстоятельство, несовершеннолетний, родители, опекуны, преподаватели.

B. M. Orlovskiy, Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor
Odessa I. I. Mechnikov National University
the Department of Administrative and Commercial Law
Frantsuzskiy Boulevard, 24/26, Odessa, 65058, Ukraine

THE CRIMINAL-LAW REGULATION OF THE USE OF FORCE BY PARENTS, GUARDIANS, TEACHERS IN THE LEGISLATION OF THE USA: NORMATIVE ANALYSIS

Summary

The article is devoted to the study of the criminal-legal mechanism for the use of force by actors (parents, educators, guardians), who have a special responsibility for caring for other persons (a child younger than 18 years, a mental incompetent), their discipline and safety in the criminal law of the United States of America. The author conducts a comprehensive normative analysis of such justified conduct and makes appropriate conclusions.

Key words: the use of force, the justification, minor, parents, guardians, educators.